

TÜRK HIV/AIDS DERGİSİNİN EĞİTİME YÖNELİK İŞLEVLERİ 1998-2004 YILLARI ARASINDA ÇIKAN SAYILARA YÖNELİK BİR DURUM SAPTAMA

*Yrd. Doç. Dr. Cem Babadoğan

**Dr. Aygen Tümer

*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

**Hacettepe Üniversitesi HIV/ AIDS Tedavi ve Araştırma
Merkezi

Özet

Ülkemizde eğitim hizmetinin niteliği kişilerin bu hastalığa karşı bilgi, davranış ve tutumlarının ne düzeyde olduğu ile anlaşılabilir. Bilgilendirme çalışmaları genellikle eğitim çabaları üzerine yoğunlaşmakta, bunun dışında ise yazılı ve görsel medya aracılığıyla çeşitli mesajlar verilmektedir. Fakat sadece bu konuya özgü, sorunu sadece sağlık bileşeni kapsamında daraltan akademik basılı materyallere de gereksinim vardır. Bu doğrultuda Türk HIV/AIDS dergisinin ilk 28 sayısı çalışma kapsamında incelenmiş ve dergide yer alan makaleler; yıllara, türlerine, alanlarına, öğretim kademelerine, yazar sayısına ve yazım türüne göre tartışılmıştır. Çalışmada ayrıca derginin eğitime yönelik işlevleri de bu kapsamda tartışılmıştır. Sonuç olarak yapılan çalışmalarda derginin akademik niteliğini korumakla birlikte bilgilendirme işlevini yakın yıllara göre daha da artırmıştır. Bu kapsamda dergide konunun farklı alt boyutlarında bilgilendirici yazıların yer alması ve betimsel olduğu kadar deneysel araştırmalara yer verilmesi yararlı olacaktır.

Anahtar kelimeler: Türk HIV AIDS Dergisi, Eğitim, Meta Analiz

Summary

In Turkey, the quality of educational services are determined by the extend of change in knowledge, behaviour and attitude of the trainees. We focus on educational activities to inform people on HIV/AIDS and secondly use written and visual media sources for our messages. On the other hand there is a need for HIV/AIDS specific academic written media solely emphasizing the medical aspects of the disease. The first 28 issues of the Turkish HIV/AIDS journal were investigated and the articles were discussed according to their publication year, type, domain, level of education, number of authors and the type of writing. The journal's educational function was also discussed. In conclusion the journal has improved the informing duty in the recent years protecting the academic quality. As a result, the inclusion of informatory articles related to the subdimensions of the subject, and the experimental studies as well as the descriptive ones is found to be beneficial.

Key words: Turkish HIV/AIDS Journal, Education, Meta Analyses

Giriş

Tüm dünyada HIV/AIDS hastalığı din, dil, ırk, cins, yaş, ülke ayırımı yapmadan özellikle gerekli önlemlerin alınmadığı ülkelerde etkili ve hızlı bir şekilde yayılmaya devam etmektedir. Sosyo-ekono-

mik koşulları yeterli olmayan, sağlık hizmetleri yok denecek kadar az ülkelerde HIV/AIDS hastalığı toplumların yaşam şartlarını daha da güçleştirmektedir. HIV/AIDS; günümüzde üzerinde en fazla araştırma yapılan, tedavisi ve aşısı

HIV bulaşının yayılımının en aza indirilebilmesi için toplumun riskli davranış kalıpları konusunda bilgilendirilmesi ve eğitim yoluyla bu davranış kalıplarının değiştirilmesinin sağlanması gerekir.

için en çok çaba harcanan hastalıklardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sorun

HIV bulaşının yayılımının en aza indirilebilmesi için toplumun riskli davranış kalıpları konusunda bilgilendirilmesi ve eğitim yoluyla bu davranış kalıplarının değiştirilmesinin sağlanması gerekir. Her geçen gün hasta sayısının artıyor ve bunun her yaş grubuna dağılıyor olması, tüm disiplinlerin ortak olarak harekete geçmesini zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde eğitim hizmetinin niteliği kişilerin bu hastalığa karşı bilgi, davranış ve tutumlarının ne düzeyde olduğu ile anlaşılabilir. Bilgilendirme çalışmaları genellikle eğitim çabaları üzerine yoğunlaşmakta, bunu dışında ise yazılı ve görsel medya aracılığıyla çeşitli mesajlar verilmektedir. Fakat sadece bu konuya özgü, sorunu sadece sağlık bileşeni kapsamında daraltan akademik basılı materyallere de gereksinim vardır. Bilindiği üzere hakemli bir dergi olan Türk HIV/AIDS Dergisi Ocak, Nisan, Temmuz, Ekim olmak üzere Hacettepe Üniversitesi AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi (HATAM) tarafından 3 ayda bir yayımlanmaktadır. Derginin amacı dahi li tıp bilimleri konularında yapılan deneysel, klinik, epidemiyolojik çalışmalar, derlemeler, olgu sunumları, kısa raporlar ve editöre mektup türünden yazılar ile okuyucular arası bilgi alışverişini sağlamak ve böylece ülkemizin bilimsel gelişimine katkı sağlamaktır. Editörler ve yayın sorumlularının denetiminden geçen ve hakemlere yollanan yazılarda özellikle son zamanlarda bilgi paylaşma kadar eğitime işlevlerinin de artması hedeflenmeye başlanmıştır.

Amaç

Bu doğrultuda Türkiye’de 1998–2004 tarihleri arasında Türk HIV/AIDS dergisinin yedi yılda çıkan 28 sayısı çalışma kapsamında incelenmiş ve dergide yer alan makaleler; yıllara, türlerine, alanlarına, öğretim kademelerine, yazar sayısına ve yazım türüne göre tartışılmıştır. Çalışmada ayrıca derginin eğitime yönelik işlevleri de bu kapsamda tartışılmıştır.

Bulgular

T -1

Tablo 1’de görüleceği üzere yılda bir cilt, bir ciltte de 4 sayı olmak üzere 1998–2004 yılları arasında toplam 28 adet yayınlanmıştır. Dergide 2003 yılından itibaren isim değişikliğine gidilmiştir. “HIV/AIDS TIP” olan isim “Türk HIV/AIDS” olarak değiştirilmiştir. Burada en önemli gerekçe olarak HIV/AIDS’in sadece bir sağlık sorunu olmadığı aynı zamanda toplumsal tabanlı bir sorun olduğu ifade edilmiştir. İkinci gerekçe olarak da ülkemize yönelik ve alanda ilk dergi olmasından ötürü isminin başına Türk konmuştur. Yedi yılda toplam 1132 sayfadan oluşan 192 adet makale bulunmaktadır. 1 sayıda en az 5 en fazla ise 10 bilimsel yayın yer almaktadır. Bir sayı en az 30 en fazla ise 52 sayfadan oluşmaktadır.

Tablo 1: Dergide Yayınlanan Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Cilt Sayı	İsim	Yıl	Sayfa	Makale Sayı	
1	1	HAT	1998	37	7
1	2	HAT	1998	52	10
1	3	HAT	1998	44	9
1	4	HAT	1998	54	9
2	1	HAT	1999	48	10
2	2	HAT	1999	40	8
2	3	HAT	1999	40	9
2	4	HAT	1999	37	8
3	1	HAT	2000	40	7
3	2	HAT	2000	40	8
3	3	HAT	2000	46	6
3	4	HAT	2000	38	7
4	1	HAT	2001	40	7
4	2	HAT	2001	40	6
4	3	HAT	2001	32	5
4	4	HAT	2001	34	5
5	1	HAT	2002	40	7
5	2	HAT	2002	41	7
5	3	HAT	2002	49	6
5	4	HAT	2002	48	5
6	1	THA	2003	30	5
6	2	THA	2003	31	6
6	3	THA	2003	37	6
6	4	THA	2003	33	7
7	1	THA	2004	40	6
7	2	THA	2004	30	5
7	3	THA	2004	44	6
7	4	THA	2004	47	5
Toplam				1132	192

T-2

Tablo 2'de derginin 28 sayısının 25'inde HIV/AIDS ile ilgili soru-yanıt kesimi bulunmaktadır. Derginin arka sayfalarında bulunan, konu ile ilgili güncel olan ve okuyucuların yanıtını bulmak istediği soruların yer aldığı bir kesimdir. Yine arka sayfalarda; elektronik ortamda HIV/AIDS ile ilgili gelişmelerin yer aldığı bir kesim bulunmaktadır. Son dönemlerde kesintiye uğrasa da 28 sayının 15 inde bu köşe yer almaktadır. Ayrıca dergide çeşitli sayılarda gerek dergi ile ya da

konu ile ilgili bilimsel etkinliklere yönelik görüş ve önerilerin bulunduğu bir kesim bulunmaktadır ve 28 sayıda 10 adet makale ile sınırlıdır. HIV/AIDS ile ilgili diğer makalenin 41'i araştırma, 99 tane ise derleme, tarama ve olgu sunumundan oluşmaktadır. Her sayıda ortalama 1-2 araştırma yer alırken ortalama 4 tane de olgu sunumu ve derleme bulunmaktadır. Dergide 2004 yılının son sayılarında ise konu ile ilgili olarak ölçek geliştirme çalışmalarına (2) yönelindiği görülmektedir.

Tablo 2: Dergide Yayınlanan Makalelerin Türlerine Göre Dağılımı

Cilt	Sayı	Makale Sayı	Soru Yanıt	İnternet	İzlenim	Araştırma	Derleme Olgu	Ölçek Geliştirme
1	1	7	1	1	0	2	3	0
1	2	10	1	1	1	1	6	0
1	3	9	1	1	1	1	5	0
1	4	9	1	1	0	2	5	0
2	1	10	1	1	2	1	5	0
2	2	8	1	1	1	2	3	0
2	3	9	1	1	1	3	3	0
2	4	8	1	1	0	1	5	0
3	1	7	1	1	0	1	4	0
3	2	8	1	1	0	3	3	0
3	3	6	1	1	0	0	4	0
3	4	7	1	1	0	1	4	0
4	1	7	1	1	1	1	3	0
4	2	6	1	0	0	1	4	0
4	3	5	1	0	0	1	3	0
4	4	5	1	1	0	2	1	0
5	1	7	0	0	1	2	4	0
5	2	7	1	0	0	1	5	0
5	3	6	1	0	1	2	2	0
5	4	5	0	0	0	2	3	0
6	1	5	1	0	1	0	3	0
6	2	6	1	0	0	1	4	0
6	3	6	1	0	0	1	4	0
6	4	7	1	0	0	2	4	0
7	1	6	1	0	0	2	3	0
7	2	5	1	0	0	1	3	0
7	3	6	0	1	0	1	2	2
7	4	5	1	0	0	3	1	0
Toplam		192	25	15	10	41	99	2

Son yıllarda daha fazla sayıda ve farklı illerde araştırmaların yapılmaya başlanması ülkemizde kişilerin hastalığa karşı bilgi, tutum ve davranışlarının ne düzeyde olduğunu değerlendirmek açısından gelecek için ümit vaat etmektedir.

T-3

Dergide yayımlanan yazıların büyük bir çoğunluğu sağlık alanı içine yoğunlaşmaktadır. 157 yazının 143'ü tıp, 13'ü eczacılık, 1'i ise diş hekimliği ile ilgilidir. Sosyal alanda dergide yayınlanan yazıların toplamı 37 adet olup bunların 2 şer

tanesi Hukuk, Turizm ve Ekonomi üzerinde kaleme alınmıştır. 31 yazı ise ağırlıkla bilgilendirme ve konu ile ilgili görüşlerin alındığı eğitim ve sosyal hizmet alanlarına aittir. İlginç olan bulgu ise betimsel nitelikte yapılan araştırmaların pek çoğu eğitim alanında yürütölmüştür.

Tablo 3: Dergide Yayınlanan Makalelerin Alanlara Göre Dağılımı

Cilt	Sayı	Makale				Eğitim			
		Sayı	Tıp	Dişçilik	Eczacılık	SH	Hukuk	Turizm	Ekonomi
1	1	7	4	0	0	3	0	0	0
1	2	10	6	0	1	3	0	0	0
1	3	9	6	0	1	1	0	0	1
1	4	9	5	0	1	3	0	0	0
2	1	10	9	0	1	0	0	0	0
2	2	8	8	0	0	0	0	0	0
2	3	9	4	1	2	2	0	0	0
2	4	8	7	0	0	1	0	0	0
3	1	7	4	0	0	3	0	0	0
3	2	8	7	0	0	1	0	0	0
3	3	6	6	0	0	0	0	0	0
3	4	7	6	0	0	1	0	0	0
4	1	7	5	0	0	1	1	0	0
4	2	6	4	0	1	1	0	0	0
4	3	5	2	0	1	1	1	0	0
4	4	5	3	0	0	2	0	0	0
5	1	7	4	0	0	1	0	2	0
5	2	7	7	0	0	0	0	0	0
5	3	6	5	0	1	0	0	0	0
5	4	5	4	0	1	0	0	0	0
6	1	5	3	0	0	2	0	0	0
6	2	6	5	0	0	1	0	0	0
6	3	6	5	0	0	1	0	0	0
6	4	7	4	0	1	2	0	0	0
7	1	6	3	0	1	2	0	0	0
7	2	5	3	0	0	1	0	0	1
7	3	6	5	0	0	1	0	0	0
7	4	5	2	0	1	2	0	0	0
Toplam		192	136	1	13	36	2	2	2

T-4

Eğitimle ilgili 36 çalışmanın 27'si ğretim kademelerinde 9'u ise kurumlarda

yürütölmüştür. Kademelere yönelik dağılıma bakıldığında 14'ü yükseköğretim, 8'i ortaöğretim, 5'i ise ilköğretim düzeyindedir.

Tablo 4: Dergide Yayınlanan Makalelerin Kademelere Göre Dağılımı

Cilt	Sayı	Yüksek Öğretim	Orta Öğretim	İlk Öğretim
1	2	2	0	0
1	3	0	0	0
1	4	1	0	0
2	1	0	0	0
2	2	1	0	0
2	3	1	1	0
2	4	1	0	0
3	1	1	0	0
3	2	0	0	0
3	3	0	0	0
3	4	0	1	0
4	1	1	0	0
4	2	0	0	0
4	3	0	1	0
4	4	0	1	0
5	1	1	0	0
5	2	1	0	1
5	3	0	0	0
5	4	0	1	2
6	1	0	0	0
6	2	0	1	0
6	3	0	0	1
6	4	0	0	0
7	1	0	0	0
7	2	0	1	1
7	3	0	1	0
7	4	2	0	0
Toplam		14	8	5

T-5

Yazarlarla ilgili döküme bakıldığında 192 makalenin yarısından fazlası (99) tek yazarlıdır. Bununla beraber iki yazarlı 43, üç yazarlı 19, 4 ve daha fazla

yazarlı yazı sayısı 31'dir. Sağlık bilimleri alanında ekip çalışmasına yönelik çalışmaların yoğunluğu çok yazarlı yazıların sayısını yükseltmekle birlikte tek yazarlı yazıların sayısı da azımsanmayacak bir orandadır.

Tablo 5: Dergide Yayınlanan Makalelerin Yazar Sayına Göre Dağılımı

Cilt	Sayı	Makale Sayı	Tek yazar	İki Yazar	Üç Yazar	4 ve çok yazar
1	1	7	3	1	3	0
1	2	10	8	2	0	0
1	3	9	7	0	1	1
1	4	9	5	1	2	1
2	1	10	6	4	0	0
2	2	8	4	2	1	1
2	3	9	5	1	0	3
2	4	8	6	1	0	1
3	1	7	3	2	1	1
3	2	8	5	0	1	2
3	3	6	3	2	1	0
3	4	7	4	3	0	0
4	1	7	3	3	0	1
4	2	6	2	4	0	0
4	3	5	1	2	1	1
4	4	5	2	1	2	0
5	1	7	5	0	1	1
5	2	7	4	1	1	1
5	3	6	5	0	0	1
5	4	5	2	1	1	1
6	1	5	2	1	0	2
6	2	6	1	3	0	2
6	3	6	3	2	0	1
6	4	7	3	2	1	1
7	1	6	2	0	0	4
7	2	5	3	1	0	1
7	3	6	1	2	1	2
7	4	5	1	1	1	2
Toplam		192	99	43	19	31

T-6

Tablo 6'ya bakıldığında dergilerdeki yazıların neredeyse tümünün Türkçe olduğu görülmektedir. Yalnızca iki yazı İngi-

lizce olarak basılmıştır. Bunlardan birinin yazarı yabancıdır. Türkçe basılan bir yazıda da yabancı bir ortak yazar bulunmaktadır.

Tablo 6: Dergide Yayınlanan Makalelerin Yazım Dili/Yazar Uyruğuna Göre Dağılımı

Cilt	Sayı	Makale Sayı	Yabancı	Türk	Türkçe	İngilizce
1	1	7	1	6	7	0
1	2	10	0	10	10	0
1	3	9	0	9	9	0
1	4	9	1	8	8	1
2	1	10	0	10	10	0
2	2	8	0	8	7	1
2	3	9	0	9	9	0
2	4	8	0	8	8	0
3	1	7	0	7	7	0
3	2	8	0	8	8	0
3	3	6	0	6	6	0
3	4	7	0	7	7	0
4	1	7	0	7	7	0
4	2	6	0	6	6	0
4	3	5	0	5	5	0
4	4	5	0	5	5	0
5	1	7	0	7	7	0
5	2	7	0	7	7	0
5	3	6	0	6	6	0
5	4	5	0	5	5	0
6	1	5	0	5	5	0
6	2	6	0	6	6	0
6	3	6	0	6	6	0
6	4	7	0	7	7	0
7	1	6	0	6	6	0
7	2	5	0	5	5	0
7	3	6	0	6	6	0
7	4	5	0	5	5	0
Toplam		192	2	190	190	2

Tartışma ve Sonuç

Yayınlanan sosyal içerikli derleme konularının başında; gençler, HIV/AIDS hastalığının ekonomiye olan yükü, HIV bulaşlı hastaların sosyal ve psikolojik uyumu gelmektedir. Bu konuları sırası ile HIV bulaş ve beslenme, etik, HIV/AIDS hastalığının adli tıbbi ve hukuki yönü ile seyahat ve HIV bulaş izlemektedir. Araştırma yazıları incelendiğinde ise karşımıza kişilerin HIV/AIDS hastalığına karşı bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi çıkmaktadır. Yüksek ve ortaöğretim gençliği sıklıkla araştırma kapsamına alınmış, sağlık personeli de ikinci sıklıkta incelenen meslek grubunu oluşturmuştur. Araştırmaların yapıldığı iller incelendiğinde Ankara ve İzmir birinci sıklıkta, daha sonra sırası ile Antalya, Kırıkkale, Edirne, Sivas ve Manisa illeri gelmektedir.

Sonuç olarak dergide yayınlanan çalışmalarda, derginin akademik niteliğini korumakla birlikte bilgilendirme işlevini yakın yıllara göre daha da artırmış oldu-

ğu görülmektedir. Daha fazla sayıda ve farklı illerde araştırmaların yapılmaya başlanması Türkiye’de kişilerin hastalığa karşı bilgi, tutum ve davranışlarının ne düzeyde olduğunu değerlendirmek açısından gelecek için ümit vaat etmektedir. Bu çerçevede derginin nitelikli çalışmaları ödüllendirmesi ve ödül olarak da her yıl yapılan kongreye davet etmesi hem özendiricilik hem de bilgilendirmeyi desteklemesi açılarından önemlidir. Bununla beraber ilgili elektronik sayfanın gün geçtikçe daha fazla ziyaret edilmesi ve dergi klasörünün ayrıntısına girilmesi önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu ve bunun gibi çalışmaların akademik kapsamda elektronik ortamda da paralel olacak biçimde yayınlanması gerekir. Bu kapsamda dergide konunun farklı alt boyutlarında bilgilendirici yazıların yer alması ve betimsel olduğu kadar deneysel araştırmalara yer verilmesi yararlı olacaktır.